

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів

дисертації «Управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі», виконаної аспірантом кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Погореловою Тетяною Юріівною для здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»

Рецензенти у складі доктора педагогічних наук, доцента Кравченко Г.Ю. та кандидата педагогічних наук, доцента Полякової Г.А. рішенням вченої ради Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (протокол № 9 від 26.05.2020 р.) призначені для проведення попередньої експертизи дисертації «Управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі», виконаної аспірантом кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Погореловою Тетяною Юріівною для здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», на основі вивчення і аналізу дисертації та наукових публікацій Погорелової Т.Ю. та за результатами фахового семінару, який відбувся на розширеному засіданні кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу ХНЕУ ім. С. Кузнеця (протокол № 16 від 23.06.2020 р.) дійшли висновку про таке:

1. Науковий рівень дисертації відповідає діючим вимогам до атестації здобувачів ступеня доктора філософії, а саме Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167, а саме:

щодо пункту 10 – дисертація є кваліфікаційною науковою працею, виконаною особисто здобувачем, характеризується єдністю змісту, має встановлену вимогами структуру: анотацію, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки, містить наукові положення, що мають наукову новизну, істотне значення в галузі теорії і методики управління освітою.

Актуальність теми дослідження.

Головним викликом для модернізації системи управління вищою освітою є забезпечення високої якості освітнього процесу з урахуванням прогнозів щодо зростання попиту української економіки на фахівців з вищою освітою за пріоритетними напрямками. Це актуалізує проблему підготовки висококваліфікованих фахівців, зокрема менеджерів, які ставитимуться до виконання професійних обов'язків відповідально та сумлінно, усвідомлюватимуть свій громадянсько-професійний обов'язок перед державою й суспільством, орієнтуватимуться в швидкоплинній економічній і соціальній

ситуації, прогнозуватимуть й оцінюватимуть потенціальні результати та наслідки своїх дій.

Низка нормативно-правових документів, зокрема Закон України «Про вищу освіту» (2017), Концепція розвитку освіти на період 2015–2025 років (2014), Стратегія сталого розвитку «Україна-2020» (2015) визначають посилені вимоги до професійних і особистісних якостей випускників ЗВО (розвиток професійного потенціалу, формування високого рівня професійної відповідальності, загальнокультурного рівня тощо). У всіх перелічених нормативно-правових документах відповідальність посідає важливе місце у переліку фахових та особистісних компетентностей фахівця. Саме тому управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі є важливим завданням сучасних ЗВО і актуалізує тему дисертації, виконаної Погореловою Т.Ю.

Актуальність роботи підтверджується також її зв'язком з науковими дослідженнями Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за темою № 40/2017-2018 «Формування системи внутрішнього забезпечення якості освіти у вищому навчальному закладі» (номер державної реєстрації 0117U000425), де особисто здобувачем виконано 1 підрозділ:

1.2. Становлення та розвиток категорії якості вищої освіти.

Наукова новизна. Результати дослідження дисертанта мають різний ступінь наукової новизни, основні положення якої полягають у такому:

уперше:

розроблено й теоретично обґрунтовано модель управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі (концептуальний, методологічний, змістовий, організаційний та діагностично-результативний компоненти), яка враховує структуру, чинники, педагогічні умови та потреби навчальної діяльності для формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів;

уточнено:

визначення понять «професійна підготовка майбутніх менеджерів економічної галузі»; «професійна відповідальність майбутніх менеджерів економічної галузі»; «управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі»;

зміст структурних компонентів професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі (виокремлено мотиваційний, ціннісний, діяльнісний та особистісний компоненти) та фактори, критерії і показники рівня сформованості професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі;

організаційно-педагогічні умови формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі;

фактори та критерії управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів;

дістали подальшого розвитку:

форми і методи формування професійної відповідальності майбутніх

менеджерів економічної галузі (організаційно-методичні заходи для підготовки викладачів до формування професійної відповідальності; використання методів проблемного навчання; використання сервісів Google та Moodle в ході освітнього процесу).

Практична цінність розробок підтверджується їх впровадженням в освітній процес закладів вищої освіти, зокрема:

в освітній процес ХНЕУ ім. Семена Кузнеця впроваджено: модель та технологію управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі; спецкурс «Інтегрований спецкурс: управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі у контексті викладання іноземної мови (за професійним спрямуванням)»; методичні рекомендації щодо застосування моделі управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі (довідка № 20/86-02-102 від 20.05.2020 р.);

в освітній процес Української інженерно-педагогічної академії впроваджено модель та технологію управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі; методичні рекомендації щодо застосування моделі управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі (довідка № 105-02-18 від 22.05.2020 р.);

в освітній процес Харківської державної зооветеринарної академії впроваджено модель та технологію управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі; методичні рекомендації щодо застосування моделі управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі (довідка № 59-01-291 від 21.05.2020 р.).

Оформлення дисертації відповідає діючим вимогам, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40. Робота виконана в науковому стилі, її зміст викладено в логічній послідовності розв'язування завдань дослідження.

Щодо пункту 11 – всі наукові результати дисертації опубліковані, апробація результатів є достатньою. У відкритому друці за темою дисертації опубліковано 17 праць (з яких 7 – одноосібних), із них: 5 – статей у вітчизняних фахових наукових виданнях, 2 – статті в періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу (Республіка Польща), 1 – в міжнародному науковому виданні, що індексується у науко-метричних базах даних Scopus, 9 – тез доповідей та матеріалів наукових конференцій.

Здобувач також має одне Свідоцтво про реєстрацію авторського права на літературний твір наукового характеру «Структура професійної відповідальності менеджера в контексті забезпечення якості освітнього процесу» № 78597 від 26.04.2018.

Загальний обсяг опублікованих праць за темою дисертації становить 6,5 ум.-друк. арк., з них особисто здобувачеві належить 3,5 ум.-друк. арк.

В опублікованих працях здобувача повністю відображено сутність та зміст отриманих результатів дослідження та їхня наукова новизна. Результати дослідження доповідались і отримали позитивну оцінку на міжнародних науково-практичних конференціях. З огляду на це апробація результатів дисертаційної роботи є достатньою.

Публікації, що відтворюють наукові результати дисертації:

Статті, у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу:

1. Borova T., Pohorielova T. Cultivation of Faculty Staff Health Value Practice. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia ad Didacticam Biologiae Pertinentia VIII*. 2018. P. 43–48. URL: <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-3ae2617f-08c8-4e44-8f7a-ab131ca00ae5/c/15-43-PB.pdf>. *Особистий внесок здобувача: обґрунтовано актуальність відповідального ставлення викладачів вищої школи до власної здоров'язберезливої здатності.*

2. Borova T.A., Pohorielova T.Y. Leadership for Sustainability as a Reflection of Students' Professional Responsibility. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia ad Didacticam Biologiae Pertinentia*. 2019. Issue 9. P.30–34. *Особистий внесок здобувача: обґрунтовано актуальність культивування лідерської позиції майбутніх менеджерів щодо формування їхньої професійної відповідальності.*

Статті у наукових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз WebofScience та IndexCopernicus:

3. Borova T.A., Pohorielova T.Y., Petrenko V.A., Boroday G.P. Future Managers' Responsibility Enhancement in the Framework of Education for Sustainable Development. *Revista Espacios*. 2019. Vol. 40 (N° 31). URL: <https://www.revistaespacios.com/a19v40n31/a19v40n31p02.pdf>. *Особистий внесок здобувача: обґрунтовано особливості розвитку професійної відповідальності майбутніх менеджерів у контексті освіти для сталого розвитку. (Scopus)*

4. Погорелова Т.Ю. Ціннісні орієнтації у процесі формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів. *Педагогічні науки: збірник наукових праць*. Херсон, 2017. Вип. LXXIX, Т. 3. С. 181–185. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2017_79%283%29__37. (*Index Copernicus*)

5. Погорелова Т.Ю. Сутнісні характеристики якості вищої освіти як основа управління процесом професійної підготовки сучасного фахівця. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти: збірник наукових праць*. Харків, 2017. Вип. 56-67. С. 68–75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pipo_2017_56-57_10. (*Index Copernicus*)

6. Погорелова Т.Ю. Корпоративна соціальна відповідальність як складова

професійної компетенції майбутнього менеджера. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія "Педагогіка"*: електронне наукове фахове видання. 2018. № 4 (7). URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/19452>. (Фахове видання)

7. Погорелова Т.Ю. Педагогічні умови формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів: *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2018. Вип. 7. С. 153–157. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2018/7/part_2/7-2_2018.pdf. (Фахове видання)

8. Погорелова Т.Ю. Модель управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*, Київ: Серія 5 Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 65, Серія 5. С. 65–69. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/24104/1/Pohorielova%20T.%20Y..pdf>. (Фахове видання)

Публікації за матеріалами конференцій:

9. Борова Т.А., Погорелова Т.Ю. Place-based education: pedagogical concept that fosters change. *Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика*: матеріали міжнародної наук.-практ. конф. (Харків, 30-31 березня 2017 р.). Харків: ХНЕУ імені Семена Кузнеця, 2017. С. 325–327. URL: <http://www.skced2017.hneu.edu.ua/files/sborniktezisov.pdf>. Особистий внесок здобувача: обґрунтовано використання філософії сталого розвитку в організації освітнього процесу.

10. Борова Т.А., Погорелова Т.Ю. Some peculiarities of education for sustainability impact on student professional responsibility development. *Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця*: міжнародна наук. конф. (Харків, 1-2 чер. 2017 р.). Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. С. 374–377. Особистий внесок здобувача: обґрунтовано використання філософії сталого розвитку в організації управління процесом формування професійної відповідальності майбутнього фахівця.

11. Погорелова Т.Ю. Сутнісна основа поняття професійної відповідальності майбутнього менеджера. *Педагогічні інновації у фаховій освіті*: збірник наукових праць. Ужгород, 2017. Вип. 1(8). С. 124–130. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/23213/1/2017_Starosta%20Volodymyr%2C%20Ivanichko%20Inna%20s.130-137.pdf.

12. Борова Т.А., Погорелова Т.Ю. Сутність поняття соціальної відповідальності майбутнього менеджера. *Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика*: матеріали міжнародної наук.-практ. конф., (Харків, 29-30 бер. 2018 р.). Харків, 2018. С. 234–237. Особистий внесок здобувача: розкрито особливості процесу формування соціальної відповідальності майбутніх менеджерів.

13. Борова Т.А., Погорелова Т.Ю. Ціннісні засади управління формуванням професійної відповідальності майбутніх менеджерів. *Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця*: матеріали міжнародна наук. конф. (Харків, 31 травня – 1 червня 2018 р.). Харків, 2018. С. 282–284. Особистий внесок здобувача: обґрунтовано ціннісне підґрунтя процесу формування

професійної відповідальності майбутніх менеджерів.

14. Борова Т. А., Погорелова Т. Ю. Психолого-педагогічні та організаційні умови формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів. *Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика* : матеріали міжнародної наук.-практ. конф. (Харків-Торунь, 18-19 бер. 2019 р.). Харків-Торунь, 2019. С. 255–258. *Особистий внесок здобувача: сформульовано визначення психолого-педагогічних та організаційних умов формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів.*

15. Борова Т. А., Погорелова Т. Ю. Значення соціальної відповідальності майбутніх менеджерів на сучасному етапі розвитку суспільства. *Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця*: матеріали міжнародна наук. конф. (Харків, 30-31 трав. 2019 р.). Харків: ДІСА ПЛЮС, 2019. С. 295–297. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/22037>. *Особистий внесок здобувача: обґрунтовано важливість культивування соціальної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі.*

16. Чехратова О. А., Погорелова Т. Ю. Розвиток відповідальності студентів шляхом постановки smart цілей. *Четверті всеукраїнські педагогічні читання*. (Черкаси, 21 - 22 лист. 2019 р.). Черкаси: ФОП Гордієнко Є.І, 2019. С. 373–376. *Особистий внесок здобувача: обґрунтовано потенціал використання smart цілей у процесі формування відповідальності студентів.*

17. Погорелова Т. Ю. Теорія управління в освітніх системах. *Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика*: матеріали міжнародної наук.-практ. конф. (Харків-Торунь, 3-4 бер. 2020 р.). Харків-Торунь, 2020. С. 291–294.

Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір

18. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 78597 від 26.04.2018. Літературний твір наукового характеру «Структура професійної відповідальності менеджера в контексті забезпечення якості освітнього процесу».

Науковий рівень дисертації відповідає діючим вимогам пункту 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167 – **всі наукові результати, що виносяться на захист і висвітлені у дисертації, одержані особисто здобувачем.** Дисертаційна робота є самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до розробки моделі управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі та рекомендацій з впровадження складових зазначеної моделі.

У дисертаційній роботі особисто автором розроблено та теоретично обґрунтовано модель управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі;

сформульовано визначення понять «професійна підготовка майбутніх менеджерів економічної галузі», «професійна відповідальність майбутніх

менеджерів економічної галузі», «управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі», «організаційно-педагогічні умови формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі»;

обґрунтовано зміст структурних компонентів професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі (мотиваційного, ціннісного, діяльнісного та особистісного), фактори та критерії управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів;

виокремлено організаційно-педагогічні умови формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі у процесі професійної підготовки;

розроблено методичні рекомендації щодо управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі;

підготовлено спецкурс «Інтегрований спецкурс: управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі у контексті викладання іноземної мови (за професійним спрямуванням)».

Усі результати, які винесено автором на захист, отримані самостійно і містяться в опублікованих роботах. У роботах, опублікованих у співавторстві, використані тільки ті ідеї, положення та розрахунки, які є результатом особистих наукових пошуків. Особистий внесок дисертанта у колективні наукові роботи конкретизовано у списку праць здобувача, наведеному вище.

Загальний висновок. Подана на рецензування дисертаційна робота «Управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі» здобувача Погорелової Тетяни Юріївни відповідає спеціальності 011 – відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам пунктів 9, 10, 11 і 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167.

Автор роботи, Погорелова Тетяна Юріївна, може бути представлений до публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки».

2. Рішенням фахового семінару, проведеного на розширеному засіданні кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу (протокол № 16 від 23.06.2020 р.), УХВАЛИЛИ:

1. Визнати, що дисертаційна робота «Управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі» здобувача Погорелової Тетяни Юріївни відповідає спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки».

2. Визнати, що Погореловою Тетяною Юріївною опубліковано по темі дисертації 17 наукових праць і одержано 1 свідоцтво авторського права на

твір, які розкривають основний зміст дисертації, відображають наукову новизну отриманих результатів і відповідають вимогам пунктів 11 і 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167.

3. Визнати, що дисертаційна робота «Управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі» здобувача Погорелової Тетяни Юріївни відповідає вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам пунктів 9, 10, 11 і 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167.

4. Рекомендувати вченій раді університету розглянути у якості опонентів за дисертацією Погорелової Тетяни Юріївни «Управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі» таких учених:

Нагаєв Віктор Михайлович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, Міністерство освіти і науки України;

Волошина Оксана Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і професійної освіти, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України, Міністерство освіти і науки України.

5. Рекомендувати дисертацію Погорелової Т.Ю. «Управління процесом формування професійної відповідальності майбутніх менеджерів економічної галузі» до публічного захисту у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 011 «Науки про освіту» після її утворення рішенням МОН України та опублікування на сайті МОН України відповідного наказу.

23.06.2020 р.

Рецензенти:

д. пед. н., доцент кафедри педагогіки,
іноземної філології та перекладу
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Г.Ю. Кравченко

к. пед. н., доцент,
керівник відділу забезпечення
якості освіти та інноваційного розвитку
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Г.А. Полякова

Підписи засвідчують:
вчений секретар ХНЕУ ім. С. Кузнеця

О. В. Писарчук